

Naisfeministisen subjektin politiikkaan

Rosi Braidotti, *Riitasointuja*. (*The Patterns of Dissonance*, 1991.) Vastapaino, Tampere 1993. 296 s. 136 mk.

Onko uusi feministinen filosofia jälkistrukturalismia? Johtaako "subjektin kuolema" myös vielä syntymättömän lapsen, naissubjektin hautaamiseen? Mikä on naisen/feminiinisen/feministisen paikka ranskalaisessa filosofiasa? Mikä on ranskalaisen filosofian ja feministisen teorian välinen suhde?

Moni on viime vuosina pyrkinyt vastaamaan näihin kysymyksiin tai ainakin esittänyt jonkin niistä, mutta harva on kyennyt esittämään kokoaavaa arviota. Utrechtiin yliopiston naistutkimuksen professori Rosi Braidotti, Foucault'n entinen oppilas, on nyt lopultakin sellaisen tehnyt. Ei kuitenkaan nautakseen kiinni jonkin lopullisen arvion feministisen teorian ja ranskalaisen filosofian suhteesta, vaan avatakseen umpisolmua, johon kiistely feminiinisen paikasta niin ranskalaisella kuin englantilaisella kielialueella, niin feministisessä kuin jälkistrukturalistisessa ajattelussa oli ehtinyt juuttua.

Solmun avaaminen ei merkitse pyrkimystä synteisiin. Teoksen nimi, *Riitasointuja* (*The Patterns of Dissonance*), viittaa siihen, millaisena Braidotti feministisen teorian ja jälkistrukturalistisen ajattelun välisen suhteen näkee. Kyseessä on riitasointu, kahden samanaikaisen "tapahtuman" leikkauspiste. Nämä tapahtumat ovat uuden feministisen ajattelun muotoutuminen ja filosofisen tiedon kriisi. Niiden välinen suhde ei ole kausaalinen mutta ei myöskään mielivaltainen, vaan kysymys on epätavallisten vaikutusten samanaikaisuudesta.

Feministisen ajattelun ja jälkistrukturalismin suhteelle on Braidottin mukaan ominaista epäsymmetrisyys. Samanaikaisuudesta huolimatta ne eivät ole keskenään verrannollisessa vuorovaikutuksessa, vaan "vaikutus" on pääasiassa yksisuun-

taista; feministiteoreetikot kuuntelevat, mitä jälkistrukturalisteilla on sanottavanaan, mutta nämä sulkevat korvansa feministisiltä ääniltä. Jotkut tekevät sen sivuuttamalla kysymyksen sukupuolierosta tykkänään ja neutralisoimalla diskurssin, toiset taas valjastavat "feminiinisen" omaan palvelukseensa filosofisen diskurssin ei sanotuksi, toiseksi, siksi, joka ei pysty lausumaan itseään subjektina — kriisi-diskurssissakaan.

Teoksen lähtökohta on siis jälkistrukturalistisen ajattelun ja feminististen teorioiden yhteensopimaton samanaikaisuus. Braidotti ei kuitenkaan tee tästä kriisin diagnoosistaan johtopäätöstä, että feministin olisi käännettävä selkensä sitkeän misogyniselle omaan traditioonsa nojaavalle filosofialle, vaan päin vastoin hän suosittelee ranskalaisesta filosofiasta ammentamista niiltä osin kuin se feministisistä lähtökohdista on mahdollista.

Niinpä Braidotti keskusteleekin vain niiden ranskalaisten filosofien kanssa, joilla hänen mielestään on jotain annettavaa naisnäkökulmaisen filosofian uudelleen ajattelemiselle. Näitä ovat erityisesti Michel Foucault ja Gilles Deleuze. Hän ei lähde kenenkään ajattelun hyödyttömään kertakaikkiseen teilaamiseen, vaan keskittyy osoittamaan ne kohdat tai pisteet, missä uuden feministisen ajattelun on erkaannuttava maskuliinisen ajattelun traditiosta ja lähdeettävä omille teilleen.

Täksi pisteeksi osoittautuu edellä mainittu feminiinisen sivuuttaminen, neutraloiminen tai valjastaminen maskuliinisen näkökulman palvelukseen diskurssissa. Hätkähdyttävimpänä nykyesimerkkinä feminiinisen metaforisoinnista Braidotti mainitsee Jacques Derridan ajatuksen filosofian "naisiksi-tulemisesta", joka tällä eleellä avaa filosofeille luovan ja falkoksesta riippumattoman position, mutta nostaa feministit falkokraattien paikalle asettaen heidät vastakkain muiden naisten kanssa. Viime kädessä tällaisessa feminiinisen anastamisessa on Braidottin mukaan kysymys

sosiaalis-symbolisen sopimuksen ytimessä piilevästä feminiinisen symbolisesta murhaamisesta, metafyyisistä kannibalismista, jota ei voi sovittaa yhteen feminististen pyrkimysten kanssa.

Kaartaminen Foucault'n ja Deleuzen epistemologiasta Derridan naiseksi tulemisen kautta on kuitenkin välttämättöntä, jotta päästäisiin sinne, mitä kohti Braidotti pyrkii, nimitäin sukupuolieroon. Derrida näyttäytyy Braidottin tarkastelussa parhaimpana esimerkkinä ajattelusta, jossa sukupuoli ero väistämättä aina määritellään negatiivisesti hallitsevan maskuliinisen position kautta.

Braidottin oma pyrkimys sen sijaan on päinvastainen. Hän haluaa vapauttaa sukupuolieron käsitteen negatiivisista määreistä, joilla se on kyllästetty kautta länsimaisen filosofian historian, ja asettaa sen positioksi, josta naisfeministit voivat alkaa lausua omaa subjektiuttaan. Teoksen alussa jälkistrukturalismin ja feminististen teorioiden välille paikannetun riitasoinnun ääriviivat alkavat hahmottua entistä selkeämpinä; siinä missä länsimaisen filosofian pirstoutunut miessubjekti pitää itselleen hautajaispuheita, naisfeministiset subjektit ovat vasta tulemisensa tilassa täynnä luovuutta ja uusia ideoita.

Sukupuolieron teeman avulla Braidotti vähitellen irrottautuu miesfilosofien hautajaispuheista ja kutsuu keskustelukumppaneikseen uusia naisfilosofoja, ensin pääasiassa Ranskasta ja Italiasta, sitten myös englantilaiselta kielialueelta. Teksti, joka aluksi arvostelee miesfilosofiaa naisten ajattelun noteeraamatta jättämisestä mainitsematta heitä itsekään, aukeaa loppua kohti mahtavaksi uuden naisajattelun kavalkadiksi, jossa ei kunnioiteta ideologisia sen enempää kuin koulukuntaisiakaan raja-aitoja vaan keskustelutetaan keskenään erilaisia tekstejä niiden teemaattisten yhtymäkohtien kautta.

Sukupuolieron ajattelemisen positiivisesti uudelleen on Braidottille epistemologinen linssi, jonka kautta hän pyrkii sitomaan filosofiaan takaisin sen, minkä siitä luultiin ikiajoiksi

irronneen, nimittäin ruumiin. Positiivisen sukupuolieron näkökulmasta ruumiit eivät kuivetu deleuzelaisiksi sukupuolineutraaleiksi halukoneiksi tai vinoudu foucault'laisiksi homosuhteiksi. Positiivisen sukupuolieron näkökulmasta feministiteoreetikoiden ei tarvitse kiistellä, onko sukupuoli viimekädessä biologinen vai sosiaalinen kategoria. Ruumis päin vastoin ymmärrettään jakopinnaksi, kynnykseksi, materiaalisten ja symbolisten voimien leikkauspisteeksi. Se on yksilön ensisijainen paikka maailmassa ja hänen ensimmäinen tilanteensa todellisuudessa.

Tällä tavoin *Riitasointuja* johdattaa oman alkuperäisen viitekehjensä yli ja ulkopuolelle. Se ei jää pelkäksi oppineeksi keskusteluksi ranskalaisen filosofian nykytilasta ja pullonkauloista vaan laajenee tulkinnaksi feministisen filosofoinnin ydinkysymyksistä ja näköaloista. Tässä tulkinnassa Braidotti kiellettyy sitoutumasta mihinkään koulukuntaan tai ajattelun traditioon. Hän julistautuu intellektuaaliseksi nomadiksi, kodittomaksi kulkuriksi ja akrobaatiksi, jonka tehtävä on tasapainolla eteenpäin ilman turva verkkoa uudenlaisen filosofian mahdollisuuden ohuella nuoralla.

Uudessa nomadismissa ja naisfeministin nuoralla tanssissa ei ole kysymys joutavasta runoilusta, vaan Braidottin epistemologian ytimestä ja metodisesta viitekehyksestä. *Riitasointuja* on hänen ensimmäinen askeleensa kohti tekstualismin ja kontekstualismin ylittävää uutta lukutapaa, joka pakenee niin globaaleja synteesejä kuin ahtaan teoreettisia ideologioitakin ja pyrkii palauttamaan ajatuksille vapauden, elinvoiman ja kauneuden.

Tuija Parvikko